

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

рішенням вченої ради

Інституту обдарованої дитини
НАПН України

від «10» червня 2025 р. протокол №7

Голова вченої ради

Максим ГАЛЬЧЕНКО

ПРОГРАМА

вступного випробування

З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

для вступу на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
за спеціальністю А1 Освітні науки

освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості»

Вступний іспит з іноземної мови до аспірантури має на меті визначення рівня підготовки вступників з іноземної мови та подальше спрямування щодо вивчення іноземної мови з огляду на актуальність інтеграції освітньої системи України в європейський та світовий освітній простір, а також потребу аспірантів у поглибленні знань іноземних мов і вдосконаленні навичок активної роботи з міжнародними базами наукової інформації. Програма вступного іспиту засвідчує перехід від оволодіння іноземною мовою до її практичного застосування, використання її як засобу отримання необхідної інформації та обміну нею.

Практичне володіння іноземною мовою передбачає демонстрування високого рівня сформованості *функціональної, мовної та мовленнєвої компетенцій*. *Функціональна компетенція* охоплює володіння іноземною мовою для академічних цілей, а саме: вміння читати наукові тексти (першоджерела), анотувати та реферувати їх; слухати і конспектувати лекції; готувати й проводити презентації та семінари. *Мовна компетенція* передбачає володіння вступником орфографічними, орфоепічними, лексичними, фонетичними, граматичними та стилістичними нормами сучасної іноземної мови. *Мовленнєва компетенція* охоплює рецептивні та продуктивні вміння. Вступник до аспірантури має брати участь в усному спілкуванні іноземною мовою в обсязі, передбаченому програмою матеріалу.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ВСТУПНИКА НА ТРЕТІЙ (ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лінгвістична:

- засвоєння лексики (зокрема фахової термінології), що є необхідною для комунікації в академічній та професійній сферах;
- засвоєння граматичних структур, необхідних для гнучкого вираження відповідних функцій і понять, а також для розуміння та продукування широкого кола текстів в академічній та професійній сферах;
- знання правил синтаксису, без яких неможливо розпізнавати і продукувати широке коло текстів в академічній та професійній сферах;
- застосування мовних форм, властивих для офіційних і розмовних реєстрів.

Мовленнєві компетентності

Читання:

- розуміння автентичних текстів, пов'язаних із навчанням та спеціальністю, поданих у підручниках, науково-популярних та спеціалізованих журналах, Інтернет-джерелах;
- розуміння головної ідеї, здатність знаходити необхідну інформацію в неадаптованій літературі за фахом;
- уміння визначати головну інформацію тексту за заголовком та

ілюстративним матеріалом, що супроводжує текст (прогнозує читання);

- здатність здійснювати ознайомче читання неадаптованих текстів за фахом для отримання необхідної інформації, накопичувати інформацію з різних джерел для подальшого її використання (на презентаціях, конференціях, дискусіях в академічному навчальному середовищі, а також для подальшої наукової діяльності);

- здатність здійснювати вивчаюче читання з метою поповнення власного термінологічного тезауруса;

- здатність до ведення академічної та професійної кореспонденції (листування, написання електронних повідомлень тощо);

- здатність до інтерпретації графіків, діаграм, схем, таблиць, рисунків.

Письмо:

- здатність писати анотації до неадаптованих текстів за фахом;

- здатність складати реферати на базі автентичної літератури за фахом;

- здатність складати тексти презентацій, використовуючи автентичні наукові матеріали за фахом;

- здатність писати зрозумілі та деталізовані тексти різного спрямування, пов'язані з особистою та фаховою сферами.

Монологічне мовлення:

- здатність представляти себе і власну роботу (доповідь, проєкт, презентацію);

- володіння мовленнєвим етикетом повсякденного та професійного спілкування;

- володіння всіма видами монологічного мовлення (інформування, пояснення, уточнення тощо);

- здатність проводити презентації та тренінги;

- здатність робити коротке непередбачене повідомлення, поєднуючи елементи опису, оповідання й міркування;

- здатність виступати на конференціях із доповідями та повідомленнями.

Діалогічне мовлення:

- здатність починати, вести й завершувати бесіду;

- здатність модерувати бесіду, демонструючи елементи розпитування, пояснення, висловлення власної думки тощо;

- уміння встановлювати контакти в ситуаціях повсякденного, професійного та наукового спілкування (контакти телефоном, обмін інформацією / дискусія / диспут у ході семінарів, тренінгів, конференцій тощо);

- фіксування потрібну інформацію в ході спілкування.

Рівень володіння іноземною мовою вступників має бути не нижче рівня B2-C1 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій Ради Європи з мовної освіти.

НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ ГРАМАТИЧНИЙ МІНІМУМ

1. Структура речення в англійській мові в порівнянні зі структурою речення в українській. Розповідне, питальне та заперечне речення. Типи питань.
2. Дієслово. Допоміжні, питальні та смислові дієслова.
3. Спосіб (дійсний, умовний, наказовий). Система часів.
4. Активний і пасивний стан. Особливості використання та перекладу пасивного стану. Узгодження часів.
5. Безособові форми дієслова. Дієприкметник, функції та способи перекладу. Інфінітив, функції та способи перекладу. Герундій, функції та способи перекладу.
6. Модальні дієслова та їх еквіваленти.
7. Умовний спосіб. Емфатичні конструкції.
8. Функції дієслів: *to be, to have, to do, will, should, would*. Функції дієслів із закінченням *-ing, -ed*.
9. Іменник. Утворення множини. Присвійний відмінок.
10. Артикль.
11. Займенник (загальні відмінності). Особові, присвійні, вказівні займенники. Незначні займенники *some, any* і заперечний займенник *no*. Кількісні займенники *many, any, few*. Неозначено-особовий займенник *one*. Три функції *one*. Підсилювальні та зворотні займенники.
12. Прикметник. Прислівник. Ступені порівняння.
13. Числівник. Кількісні та порядкові числівники. Дріб. Читання формул, хронологічних дат, позначень часу.
14. Ознаки підрядних речень: додаткових, означальних, умовних. Ознаки сполучникового та безсполучникового підпорядкування. Ознаки відокремлених речень. Ознаки часових форм дієслів у Present, Past, Future Indefinite; Present, Past Continuous; Present, Past Perfect активного і пасивного стану і їх значення. Способи перекладу Passive.
15. Синтаксичні особливості перекладу (умовне речення, неозначено-особові та безособові речення, безсполучникові підрядні речення, складнопідрядні речення, еліпсис, емпфаза, інверсія, подвійне керування тощо).
16. Лексичні особливості перекладу (багатозначність, конверсія, синонімія, неологізми, «фальшиві друзі перекладача», британський та американський варіанти англійської мови, термін, уживані вирази та службові слова, іншомовні запозичення, аббревіатури, умовні позначення, власні назви, англійська система мір та ваги тощо).
17. Жанрові особливості перекладу.
18. Найуживаніші суфікси, префікси англійської мови науково-технічного спрямування та їх значення. Основні суфікси іменників, прикметників, дієслів, прислівників.

ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

Лексичний мінімум має становити не менше ніж 2500 слів і словосполучень, охоплюючи загальнонаукову та спеціальну лексику, що відповідає широкому профілю навчального закладу чи науково-дослідної установи.

До цього мінімуму входить загальнонавчана термінологічна лексика з фаху, а також так званий потенційний словник, який має бути сформований у процесі навчання у закладі вищої освіти, який складається з:

а) інтернаціональних слів, подібних і таких, що збігаються за змістом у рідній та англійській мовах;

б) відтворюваних похідних і складних слів, що створені зі знайомих морфем за допомогою вивчених словотворчих моделей.

Для опрацювання літератури за фахом вступник до аспірантури також має знати найбільш вживані фразеологізми, скорочення й позначення в зазначеній сфері.

УСНЕ МОВЛЕННЯ

Для оволодіння вміннями й навичками усного мовлення граматичний мінімум передбачає наступні уміння:

- висловлювати думку в простому розповідному реченні (ствердження й заперечення); ставити загальні та спеціальні запитання, використовуючи для цього структури як особових, так і безособових речень, зокрема з модальними дієсловами *can, may, must*;

- висловлювати спонукання за допомогою спонукального способу, а також конструкції з дієсловом *let*;

- використовувати для опису конструкції *There is (There are)*, які мають бути відтворені вступником до аспірантури в мовленні на рівні автоматизму.

Для вираження думки в мовленні вступник до аспірантури має володіти навичками використання артиклів, створення форм множини та однини іменників, безприйменникового й прийменникового виразу граматичних відношень, використання основи іменника як означення, створення ступенів порівняння прикметників і прислівників, створення порядкових числівників, форм особових присвійних займенників, форм Present Past, Future Indefinite; Present Continuous, Present Perfect Active; Past Indefinite Passive.

Розвиток навичок аудіювання передбачає оволодіння формами пасивного стану в Present Indefinite, інфінітивом у функції обставини, простою формою герундія, сполучниковими підрядними реченнями. Передбачається також оволодіння підрядними реченнями додатку, означення, обставин та умов дійсного способу.

Навчальні мовні ситуації, у яких використовується лексичний і граматичний матеріал, групуються відповідно до тематики, що вивчається. Тексти для читання, анотування та перекладу мають бути безпосередньо

пов'язані зі спеціальністю вступника і проблематикою його майбутнього дослідження.

Активний лексичний мінімум має становити не менше ніж 1200 слів і словосполучень.

СТРУКТУРА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Читання зі словником оригінального тексту за фахом з точною передачею змісту прочитаного у формі письмового перекладу. Обсяг тексту – не менше ніж 1500 друкованих знаків за одну академічну годину.

2. Анотування без словника оригінального тексту за фахом обсягом – не менш ніж 900 друкованих знаків за одну академічну годину.

3. Бесіда іноземною мовою відповідно до тематики, передбаченої програмою.

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Вступний іспит з іноземної мови до аспірантури передбачає декілька частин і містить низку завдань різних рівнів складності, спрямованих на перевірку рівня сформованості мовленнєвої, мовної й соціокультурної компетенцій вступника.

Частина I. Мовленнєва компетенція

1. Читання зі словником оригінального тексту за фахом з точною передачею змісту прочитаного у формі письмового перекладу. Обсяг тексту – не менш ніж 1500 друкованих знаків за одну академічну годину.

2. Анотування без словника оригінального тексту за фахом з передачею його змісту іноземною мовою. Темп читання – не менше ніж 400 друкованих знаків за хвилину. Обсяг тексту – не менше ніж 900 друкованих знаків.

Частина II. Мовна та соціокультурна компетенція

Бесіда. Метою бесіди є перевірка рівня сформованості вмінь монологічного та діалогічного мовлення з урахуванням перевірки рівня сформованості лексичної та граматичної компетенцій, а саме здатності конструювати граматично правильні форми, використовуючи лексичні одиниці, які відповідають ситуації спілкування.

Бесіда іноземною відповідно до тематики, передбаченої програмою:

- Автобіографічні відомості.
- Університет, у якому я навчався або навчалася.
- Шкільна та вища освіта в Україні.
- Освіта обдарованих дітей в Україні.
- Робота з обдарованими дітьми в позашкільних навчальних закладах.
- Освіта обдарованих дітей: огляд закордонного досвіду.
- Підходи до розуміння та визначення обдарованості.
- Особливості психологічного супроводу обдарованої дитини.

Рекомендовані запитання до співбесіди:

1. Яка тема Вашого майбутнього дисертаційного дослідження?
2. Чим зумовлений вибір теми Вашого майбутнього дисертаційного дослідження?
3. Який напрям Вашого майбутнього дисертаційного дослідження?
4. Чи маєте Ви публікації у фахових виданнях? Назвіть їх.
5. Чи брали Ви участь у науковій діяльності до вступу до аспірантури?
6. У яких науково-практичних конференціях Ви брали участь?
7. Яка була тема Вашої магістерської роботи?
8. Якими знаннями, вміннями, навичками Ви оволоділи під час навчання в магістратурі?
9. У якій установі (організації) Ви працюєте? Яку посаду займаєте?
10. Що входить до Ваших посадових обов'язків?

ФОРМИ РОБОТИ ПІД ЧАС ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Письмовий переклад іншомовного тексту за фахом (із словником).
2. Анотування іншомовного тексту (без словника).
3. Бесіда за змістом прочитаного тексту.
4. Лексико-граматичний аналіз помилок, якщо такі є під час перекладу й бесіди.
5. Перевірка та усне пояснення виправлених помилок лексико-граматичних тестів.
6. Співбесіда в межах визначеної тематики.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Досягнення кожного окремого вступника до аспірантури оцінюються як середній бал за кожне із завдань екзаменаційного білета.

Оцінка «відмінно»: повний та адекватний переклад, правильне розуміння іншомовного тексту з фаху; здатність виправляти зроблені під час перекладу помилки; представлення усного повідомлення на одну з вивчених тем (20 речень +) у природному розмовному темпі (допускаються незначні вимови та лексико-граматичні помилки, які не впливають на розуміння змісту повідомлення); спроможність вести бесіду в межах програмної тематики.

Оцінка «добре»: достатньо адекватний переклад та розуміння іншомовного тексту з фаху; представлення усного повідомлення на одну з вивчених тем (15-20 речень) у середньому темпі (незначні вимови та лексико-граматичні помилки не мають впливати на розуміння загального змісту повідомлення); адекватна реакція на запитання викладача за темою повідомлення.

Оцінка «задовільно»: часткова відповідність перекладу тексту мовою оригіналу та неповне розуміння іншомовного тексту з фаху; представлення

усного повідомлення на одну з вивчених тем (10 речень +) у повільному темпі.

Оцінка «незадовільно»: виставляється в разі невиконання вимог до рівня володіння знаннями, вміннями і навичками іншомовного спілкування, що відповідає оцінці «задовільно».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Boam R., Sparrow. P. Designing and Achieving Competency. London : McGraw-Hill, 1992, 460 p.
2. Christensen L. L. The Hands-on Guide for Science Communicators : a Step-By-Step Approach to Public Outreach. NY : Springer Science + Business Media, LLC, 2007, 267 p.
3. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Strasburg: Council of Europe, 2018, 235 p.
4. Falla T., Davies P. Solutions Intermediate: Students`s Book. UK: Oxford University Press, 2017, 120 p.
5. Falla T., Davies P. Solutions Advanced: Student`s Book. UK: Oxford University Press, 2018, 136 p.
6. Jordan R.R. Academic Writing Course. UK: Cambridge University Press. 2016, 144 p.
7. Murphy R. English Grammar in Use: A self-study reference and study book for intermediate students of English Cambridge University Press, 2004.
8. Swan M. Practical English Usage. New International Students Edition. Oxford: Oxford University Press, 2018, 143 p.
9. Бакаєва Г.Є., Борисенко О.А., Зуєнок І.І., Іваніщева В.О. та інші. Програма з англійської мови професійного спілкування. Київ: Ленвіт, 2005, 119 с.
10. Бичкова Н. І. Англійська мова. Комунікативний курс. Київ: Либідь, 2004, 328 с.
11. Дудок Р., Максимук В. English for PhD Students. Львів: Астролябія, 2006, 232 с.
12. Методичні рекомендації та навчальні завдання для практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Англійська мова» для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня усіх освітньо-професійних програм спеціальностей НУВГП всіх форм навчання. [Електронне видання]. Крутько Т.В., Купчик Л.Є., Літвінчук А.Т., Тадеєва М.І. Рівне: НУВГП, 2022, 49 с.
13. Практичні завдання з граматики навчальної дисципліни «Ділова іноземна мова» для студентів 3-5 курсів усіх напрямів підготовки, аспірантів і здобувачів усіх спеціальностей усіх форм навчання. / Укл. Л. О. Ігнатенко. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2011, 32 с.
14. Тести з навчальної дисципліни «Англійська мова» для аспірантів, здобувачів та слухачів магістратури державної служби. Укл. Л. О. Ігнатенко. Х.: Вид. ХНЕУ, 2007, 32 с.
15. Тренувальні вправи, завдання та тести з навчальної дисципліни «Ділова англійська мова» для аспірантів усіх форм навчання. Укл. Л. О. Ігнатенко, І.О.Решетняк. Х.: Вид. ХНЕУ, 2010, 32 с.